

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. ile 99. maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır'ın Kulp (Pasur) ilçesi sınırlarındaki Hesendîn Yaylası'nda yürütülen madencilik projesine karşı yöre halkı 17 yıldır kararlı bir ekolojik mücadele sürdürmektedir. Söz konusu faaliyetleri yürüten Kulp Madencilik ve Dış Ticaret A.Ş., 2007 yılında usule aykırı biçimde "Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) gerekli değildir" kararı alarak proje alanında çalışmalara başlamak istemiştir. Ancak, 2007 yılında verilen bu "ÇED gerekli değildir" kararının, aradan geçen süre zarfında yasal dayanağını yitirdiği ve hukuken geçersiz hale geldiği belirtilmektedir. ÇED mevzuatına göre, bir proje için "ÇED gerekli değildir" kararı verildiği halde beş yıl içinde yatırıma başlanmazsa bu karar geçersiz sayılmaktadır. Amed Barosu tarafından yapılan bilgi edinme başvurusu neticesinde de şirketin beş yıl boyunca proje sahasında tek bir faaliyet yürütmediği ortaya konulmuş ve bu nedenle söz konusu kararın hukuken düştüğü anlaşılmıştır. Buna rağmen, ilgili Bakanlık tarafından şirkete verilen cevapta kararın halen geçerli olduğu iddia edilmiştir. Mevzuat ve fiili durum arasındaki bu çelişki, şirketin yeni bir ÇED süreci yürütmeksizin faaliyetlerini sürdürmesine olanak tanımaktadır.

Yöre halkının girişimleriyle Diyarbakır Barosu Çevre ve Kent Hukuku Komisyonu aracılığıyla anılan "ÇED gerekli değildir" kararının iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi nezdinde dava açılmıştır. Yargı süreci devam ederken, mahkeme proje ile ilgili bilgi ve belgelerin ibrazını istemiş; özellikle projenin Proje Tanıtım Dosyası ile ilan tutanaklarının sunulmasını talep etmiştir. Ne var ki, Diyarbakır Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün mahkemeye gönderdiği resmi yazıda, söz konusu proje tanıtım dosyası ve ilan tutanaklarının arşiv kayıtlarında bulunmadığı bildirilmiştir. İlgili yazıda, Bakanlık adının değiştiği 2011 yılındaki kurumsal taşınma sırasında bu belgelerin Doğa Koruma ve Milli Parklar Şubesi'nin zemin katındaki arşivine kaldırıldığı, ancak bir hafta süreyle devam eden şiddetli yağışlar sonucu yaşanan sel baskınında tahrip olduğu ve durumun 20.04.2020 tarihli bir tutanakla belgelendiği ifade edilmiştir.

Halihazırda hukuki süreç sürmekte iken, maden şirketi faaliyetlerine ara vermeksizin devam etmektedir. Mahkemede yürütmeyi durdurma kararı çıkmaksızın şirketin çalışmalarını

sürdürmesine göz yumulması, bölgede telafisi güç çevresel tahribatlar meydana getirmektedir. Şirketin ağaç kesimleri yaptığı, iş makineleriyle yol açtığı, su yataklarına zarar verdiği yöre halkı tarafından dile getirilmektedir. Öte yandan yöre halkı, Hesendin Yaylası'nda çadır kurarak gece gündüz nöbet tutmakta ve proje durdurulana dek direnmeye devam etmektedir. Bu durum, hukukun üstünlüğü ilkesine aykırı bir şekilde şirketin fiili durum yaratarak yargı kararını beklemeden ilerlemeye çalıştığını göstermektedir.

Hesendin Yaylası, çevresindeki altı köyün ve bunlara bağlı mezraların birincil su kaynağını oluşturmaktadır. Yayladan beslenen dere ve su kaynakları, bölgedeki hayvancılık ve arıcılık faaliyetlerinin temelini teşkil etmekte, yöre halkının geçiminde hayati rol oynamaktadır. Madencilik faaliyeti nedeniyle su yataklarının kuruması veya kirlenmesi riski mevcuttur. Uzmanlar, maden çıkarma sürecinde kullanılacak kimyasalların (örneğin cevher zenginleştirmede kullanılan siyanür vb.) yeraltı sularına karışmasının felakete yol açabileceği konusunda uyarılmaktadır. Su kaynaklarının yok olması durumunda altı-yedi köyün yaşamının biteceği köylüler tarafından ifade edilmektedir. Dolayısıyla söz konusu madencilik projesi, yöre halkının yaşam alanlarına doğrudan bir tehdit oluşturmakta; çevresel haklar ile halkın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını ihlal etme tehlikesi barındırmaktadır.

Bu bağlamda:

1. 2007 yılında verilen "ÇED Gerekli Değildir" kararının, ilgili ÇED mevzuatının 5 yıllık süre şartı uyarınca hukuki geçerliliği kalmadığı doğru mudur? Şayet doğru ise, aradan 16-17 yıl geçmesine rağmen yeni bir ÇED süreci başlatılmadan şirketin faaliyete devam etmesine Bakanlığınız nasıl izin vermektedir? Bu durumda mevzuatın açık hükmüyle çelişen Bakanlık uygulamasının gerekçesi nedir?
2. Kulp Madencilik ve Dış Ticaret A.Ş.'nin Hesendin Yaylası'ndaki maden arama faaliyetleri bugüne kadar Bakanlığınız ya da bağlı denetim birimleri tarafından incelenmiş midir? ÇED raporu olmaksızın faaliyette bulunmak, orman varlığına zarar vermek gibi eylemler nedeniyle söz konusu şirkete uygulanan herhangi bir idari yaptırım veya yaptırım başlatılmış bir süreç var mıdır? Değilse, bunun sebebi nedir?
3. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi'nin talep ettiği proje tanıtım dosyası ve ilan tutanaklarının Bakanlık arşivinde sel baskını gerekçesiyle bulunamadığı belirtilmiştir. Hayati öneme sahip bu belgelerin kaybolması konusunda Bakanlığınız bir araştırma veya soruşturma başlatmış mıdır? Kamu kurumlarının arşiv yükümlülüğü gereğince böylesi kritik evrakın korunamamasının sorumluları hakkında bir işlem yapılacaktır mıdır? Ayrıca, elde mevcut olmadığı iddia edilen proje tanıtım dosyası olmaksızın, geçmişte verilen "ÇED gerekli değildir" kararının geçerliliğini nasıl savunuyorsunuz?
4. "ÇED gerekli değildir" kararının iptali davası devam ettiği halde, şirketin sahada faaliyete geçmesine ve çevre tahribatına başlamasına Bakanlığınızca neden engel olunmamıştır? Yargı kararı beklenmeden, en azından yürütmeyi durdurma kararı çıkana dek madencilik faaliyetlerinin durdurulması yönünde bir girişiminiz oldu mu? Olmadıysa, bölgede telafisi imkânsız zararlar doğmadan faaliyetlerin durdurulması için bakanlık olarak ne yapmayı planlıyorsunuz?

5. Hesendîn Yaylası'ndaki madencilik girişiminin, bölgedeki su kaynakları ile hayvancılık ve arıcılık faaliyetlerine vereceği zararlar konusunda Bakanlığınızca yapılmış bir etki değerlendirmesi var mıdır? Altı köyün su ihtiyacını karşılayan bu yayladaki kaynakların azalması veya kirlenmesi durumunda yöre halkının mağduriyetini önlemek için alınacak tedbirler nelerdir? Bakanlığınız, yöre halkının yaşam alanlarını koruma yükümlülüğü çerçevesinde, bu proje hakkında halkın taleplerini de dikkate alacak şekilde bir çözüm (örneğin projenin iptali veya taşınması) düşünmekte midir?
6. Söz konusu madencilik projesi için yeniden bir ÇED süreci başlatılması gerekip gerekmediği konusunda Bakanlığınızın değerlendirmesi nedir? Projenin çevresel etkilerinin güncel koşullarda kapsamlı biçimde incelenebilmesi için yeni bir ÇED raporu hazırlanacak mıdır, yoksa 16-17 yıl önce alınmış ve hukuki dayanaktan yoksun bir kararla devam edilmesi uygun mu görülmektedir?